

Крім того існують інші фактори, що не дозволяють вітчизняним банківським установам активно нарощувати свої кредитні портфелі. Серед них можна виділити такі, як: наявність значної частки проблемної кредитної заборгованості; присутність високого рівня кредитного ризику при проведенні окремих кредитних операцій (іпотечне кредитування, валютне кредитування, споживче кредитування); недостатня ефективність роботи створених у банках підрозділів та служб, що здійснюють управління проблемною заборгованістю через відсутність досвіду; довготривалість законодавчих та регуляторних змін, щодо спрощення процедури стягнення з позичальника кредитної заборгованості та розширення повноважень банків у цьому процесі.

Для забезпечення активізації інвестиційного процесу через фінансово-кредитний механізм необхідно: посилити діяльність НБУ при реалізації грошово-кредитної політики, що спрямована на застосуванні дієвих заходів протидії інфляційним процесам; через участь держави у капіталі окремих банків, потрібно постійно сприяти розвитку конкуренції на ринку банківських продуктів і послуг; залучати банківські установи до фінансування державних програм та проектів, які носять соціальний характер (будівництво житла, доріг, розвиток інфраструктури міст тощо); сприяти створенню банківських об'єднань для забезпечення акумулювання необхідної кількості кредитних ресурсів з метою фінансування капіталомістких галузей економіки.

Вважаємо, що ці заходи дозволять як забезпечити активний розвиток інвестиційної діяльності, так і сприяти відновленню економіки країни в цілому.

УДК 336.717.1:336.71

**Л. О. Коєриженко,**

аспірантка кафедри менеджменту банківської діяльності,  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

## **ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНЦІЇ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ**

Ключовим фактором забезпечення стабільного економічного зростання країни в рамках інноваційно-інвестиційної моделі розвитку є формування самостійної, стійкої та конкурентоспроможної банківської системи. Причому роль держави у розв'язанні цього завдання має вирішальне значення.

Держава насамперед є відповідальною за створення сприятливого для розвитку банківських технологій, розширення спектру послуг, здійснення високоякісного обслуговування клієнтів конкурентного простору в банківському секторі, а також за забезпечення конституційних гарантій непорушності чітко встановлених правил діяльності банківських установ в умовах ринкової конкуренції. З цією метою уповноваженими державними органами здійснюється: встановлення достатніх для відсіювання непрофесійних учасників бар'єрів щодо виходу на ринок банківських послуг; законодавче закріплення обов'язкових до виконання правил доброчесної конкуренції і контроль за дотриманням цих правил; забезпечення захисту прав та інтересів споживачів фінансових послуг, кредиторів банківських установ від недоброчесної конкуренції, а також банківської системи в цілому від проявів монополістичних тенденцій; впровадження системи заходів, спрямованих на порушників встановлених правил конкурентної поведінки; постійний моніторинг процесів злиття, поглинання банків з метою оцінки рівня концентрації банківського капіталу та впливу цих процесів на конкурентні відносини між учасниками ринку банківських послуг; захист національних банківських інститутів від надмірного конкурентного тиску з боку іноземних кредитних організацій; стимулювання розвитку конкуренції в напрямку забезпечення стабільного і якісного економічного зростання.

Виконання функцій у напрямку реалізації загальнодержавної політики у сфері регулювання конкурентних відносин на вітчизняному ринку банківських послуг здійснюється спеціальним контрольно-наглядовим органом — Антимонопольним комітетом України (далі — АМКУ), а також Національним банком України — в межах виконання своїх повноважень як центрального банку країни. Відповідно, правові засади розвитку та регулювання конкуренції в банківській сфері ґрунтуються на нормах конкурентного законодавства, що складається з кількох частин: по-перше, це спеціальні нормативно-правові акти, спрямовані на захист економічної конкуренції, відомчі нормативно-правові акти, рекомендації АМКУ, по-друге, окремі норми законодавчих актів, у тому числі нормативні документи НБУ, які регламентують різні сфери діяльності комерційних банків, і, насамкінець, загальне законодавство, що поширюється як на операторів ринку фінансових послуг, так і на споживачів цих послуг.

Нацбанк України в практичній діяльності використовує ряд інструментів, які впливають на рівень конкуренції між банками, визначають умови доступу на ринок потенційно надійних, платоспроможних учасників:

—реєстрація та ліцензування комерційних банків. Основними бар'єрами тут виступає значний обсяг мінімального статутного капіталу, наявність необхідного приміщення, спеціального банківського обладнання, комп'ютерної техніки, програмного забезпечення та комунікаційних засобів, кваліфікованого персоналу, топ-менеджменту, складність процедури реєстрації та одержання ліцензії;

—встановлення економічних нормативів та обов'язкове резервування посилюють вимоги до якості управління комерційним банком для підвищення стабільності його функціонування. У разі неможливості дотримання вказаних вимог це спричиняє вжиття заходів впливу з боку НБУ та може призвести до необхідності ліквідації банківської установи;

—обмеження доступу до кредитів рефінансування центрального банку шляхом встановлення підвищених вимог до банків;

—встановлення нормативних умов для виконання учасниками фінансових груп стосовно ефективних систем корпоративного управління, управління ризиками, внутрішнього контролю та інших вимог для здійснення державними регуляторами нагляду на консолідованій основі;

—контроль інтеграційних процесів (злиття, приєднання) комерційних банків;

—зобов'язання щодо участі банківських установ у Фонді гарантування вкладів фізосіб з метою захисту прав вкладників;

—регулювання присутності іноземного капіталу у вітчизняному банківському секторі за рахунок регулювання діяльності філій іноземних банків в Україні та ін.

Як бачимо, не всі вищеперелічені інструменти НБУ позитивно впливають на конкурентну ситуацію в банківській сфері, однак більшість з них спрямована на оптимізацію якісної структури ринку банківських послуг.

Виконання регулятивних та контрольних функцій Антимонопольного комітету на українському ринку банківських послуг<sup>1</sup> реалізовується через виявлення фактів антиконкурентних узгоджених дій, зловживання домінуючим становищем (такі дії, зокрема, мали місце при порушенні процедури акредитації деякими банками страхових компаній); концентраційних недозволених дій (ці процеси мають велику ймовірність активізуватися у світлі останніх подій, коли Нацбанком було висунуто вимогу до банків-

---

<sup>1</sup> Антимонопольний комітет України здійснює свою діяльність відповідно до Конституції України, законів України «Про захист економічної конкуренції» [1], «Про захист від недобросовісної конкуренції» [2], «Про Антимонопольний комітет України» [3], інших законів та нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до цих законів.

ських установ сформувати до 01.01.2012 р. регулятивний капітал у мінімальному розмірі 120 млн грн [4], що вимагатиме від АМКУ ретельного дослідження наслідків концентрації при наданні дозволу на її проведення); недобросовісної конкуренції. Крім того, Комітетом здійснюється розробка та організація виконання заходів, спрямованих на запобігання порушення конкурентного законодавства, проведення моніторингу, надання роз'яснень та рекомендацій, застосування санкцій при виявленні порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

Таким чином, державне регулювання банківської конкуренції, спрямовується, з одного боку, на формування сприятливих умов для розвитку добросовісної конкуренції між учасниками ринку банківських послуг, а з іншого, — на максимально можливе обмеження проявів недобросовісної конкуренції, антиконкурентних дій, монополізму, які не сприяють ефективній конкуренції на даному ринку. Найбільш оптимальне вирішення даного завдання можливе лише в рамках постійної співпраці антимонопольних органів із профільними регуляторами ринку фінансових послуг та саморегулювних організацій, що представляють інтереси банківських установ.

### **Список літератури**

1. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 року № 2210-III.
2. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 7 червня 1996 року № 236/96-ВР.
3. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26 листопада 1993 року № 3659-XII.
4. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України: Постанова Правління Національного банку України від 9 червня 2010 року № 273 .

УДК 336.71

**О. Ю. Козак,**

аспірант кафедри інформаційного менеджменту,  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

### **УПРАВЛІННЯ ВЗАЄМОДІЄЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ІЗ ЗОВНІШНІМ СЕРЕДОВИЩЕМ**

Як керована система комерційний банк має важливу системну характеристику — упорядкованість або організованість, яка характеризує здатність підтримання своєї структури під дією зов-